

ÅRSBERETNING OM VIRKSOMHETEN I 2017

Formål

Stiftelsen Fritt Ord er en privat, allmenntilgjengelig stiftelse hvis fremste formål er å verne om og styrke ytringsfriheten og dens vilkår i Norge, særlig ved å stimulere den levende debatt og den uredde bruk av ordet. Fritt Ord kan også støtte andre sider ved norsk kultur, i første rekke den del av kulturen som gjør bruk av ordet. I særlige tilfeller kan Fritt Ord bidra til å fremme ytringsfriheten i andre land. Stiftelsen har kontor i Uranienborgveien 2, Oslo.

Fritt Ord søker å ivareta sitt formål på to måter: gjennom bevilgning på basis av søknader og gjennom egeninitiert virksomhet (prisutdelinger, stipendprogram, seminarer, prosjekter). Til vedtektsbestemte formål ble det i 2017 til sammen bevilget kr 91,9 mill. Av dette utgjør ca. kr 1 mill. forskjellige priser, mens kr 90,9 mill. er bevilgninger etter søknad.

Det utarbeides en årsrapport som viser bredden i Fritt Ords virksomhet i 2017. Denne vil bli tilgjengelig på www.frittord.no høsten 2018.

Priser og egne initiativer

Fritt Ords Pris

Fritt Ords Pris for 2017 ble tildelt **Dag og Tid**. Avisen fikk prisen for at den skaper grundig og seriøs journalistikk som tar hele Norge alvorlig, setter sine egne dagsordener og er et raust rom for særs ulike røster. Prisbeløpet var på kr 400 000, og overrekkelsen fant sted i Den Norske Opera & Ballett 8. mai 2017.

Fritt Ords Honnør

Under et arrangement i Uranienborgveien 2 den 13. mars ble Fritt Ords Honnør tildelt **Leo Ajkic** og «**de skamløse jentene**» ved **Amina Bile, Nancy Herz og Sofia Srour**. Ajkic fikk honnøren for sine nyskapende bidrag i TV-serien **Flukt**, som har skapt stor innsikt i flykntingers situasjon, og tilført innvandrings- og integreringsdebatten nye perspektiver. «De skamløse jentene» mottok honnøren for sin personlige og modige innsats for å belyse sterk sosial kontroll i minoritetsmiljøer.

Fritt Ords Honnør ble også tildelt **Kristin Clemet** for hennes mangeårige innsats for en kunnskapsbasert og saklig offentlig debatt, og for å gjøre tankesmier til en viktig del av denne. Honnøren ble overrasket under Civitas 60-årsmarkering for Clemet 19. april.

Free Media Awards: Fritt Ords og Zeit-Stiftungs pressepriser for Øst-Europa

Fritt Ords og Zeit-Stiftungs pressepriser for uavhengig journalistikk i Øst-Europa, Free Media Awards, ble utdelt i Kiev 9.-10. oktober 2017. I tillegg til prisutdelingen ble det avholdt en internasjonal journalistkonferanse. Prisene på i alt 80 000 euro gikk til det aserbajdsjanske nettstedet **Meydan TV**, den armenske journalisten **Zaruhi Mejlumyan**, den russiske journalisten **Anton Naumlyuk** og den russiske karikaturtegneren **Sergej Jolkin**. Kostnadene ble delt likt mellom Fritt Ord og Zeit-Stiftung.

Fritt Ord-konkurransen for elever i videregående skole 2017

Temaet for årets konkurranse var «folkefiender», og Fritt Ord mottok 164 bidrag fra 200 deltakere. Vinnerne av konkurransen ble offentliggjort under et arrangement 20. april 2017 i Uranienborgveien 2. Førstepremien gikk til **Kaisa Heidsve, Margit Hågå, Silje Grothe, Lina Rognerud og Synne Vorkinn** fra Nord-Gudbrandsdal vgs., mens andrepremien ble

tildelt **Vemund Breen Haugen** fra Oslo katedralskole. **Johannes Hankø** fra Ullern vgs. fikk tredjepremie. Premiene var stipender på hhv. kr 20 000, kr 15 000 og kr 10 000, i tillegg til en reise til Strasbourg for alle prisvinnerne.

Seminarer og filmvisninger

På eget initiativ og i samarbeid med ulike institusjoner gjennomførte Fritt Ord omkring 30 konferanser, seminarer og filmvisninger i 2017.

Egne initiativer og samarbeidsprosjekter

I tillegg til prisene, konkurransen og arrangementene som er nevnt ovenfor, står Fritt Ord bak en rekke større prosjekter på eget initiativ og i samarbeid med andre instanser. Fritt Ord har f.eks. initiert og finansiert et større, flerårig prosjekt som kartlegger ytringsfrihetens status i Norge: Status for ytringsfriheten i Norge 2015–2017 – Fritt Ords monitorprosjekt, i samarbeid med bl.a. Institutt for samfunnsforskning. Det ble avholdt en avsluttende konferanse for prosjektet 9. juni 2017. Videre har stiftelsen videreført sitt prosjekt om varsling og ytringsfrihet i samarbeid med Fafo, bl.a. med et frokostmøte 22. juni, om varsling og ytringskultur i offentlig sektor.

Fritt Ord utlyser årlig journaliststipendet The Preben Munthe Fellowship i samarbeid med Reuters Institute for the Study of Journalism ved Universitetet i Oxford og en rekke studentstipend ved universiteter og høyskoler i Norge. Stiftelsen er involvert i to større fotoprojekter: egeninitiativet Norwegian Journal of Photography (njp) og European Photo Exhibition Award (epea) i samarbeid med andre europeiske stiftelser. Tredje runde av epea, «Shifting Boundaries», ble lansert ved en utstilling ved Nobels Fredssenter fra september 2017. Fritt Ord er også part i stiftelsessamarbeidet «Perspektiv», som søker å fremme journalistikk i Russland og skape samarbeidsprosjekter mellom østeuropeiske journalister og medier på tvers av landegrensene.

Fritt Ords flerårige satsing på spillkritikk munnet i mai 2017 ut i lansering av boken «Spillmagi». Stiftelsen var høsten 2016 med på å etablere Stiftelsen Artica Svalbard, som markerte starten på sitt virke gjennom et åpningsarrangement i mars/april 2017. Fritt Ord er medlem av Foreningen Store norske leksikon, som utgir det digitale leksikonet ved samme navn. Stiftelsen har for tiden styrelederposisjonen.

Annen utadrettet virksomhet

Styremedlemmer og administrasjon har bidratt i offentligheten med et stort antall foredrag, innlegg, medieintervjuer, deltakelse i debatter, konferanser og seminarer, i Norge og i utlandet. Det har vært avholdt et stort antall møter med personer og organisasjoner i tilknytning til initiativer og prosjekter.

Bevilgninger

Det ble i årets løp behandlet ca. 3070 søknader, hvorav 1210 ble helt eller delvis imøtekommet. Fullstendige lister over bevilgningene i 2017 ligger på Fritt Ords nettsted, hvor de offentliggjøres løpende i etterkant av hver søknadsrunde.

88 % av de innsendte søknadene inngår i Fritt Ords syv ordinære behandlingsrunder, der det deles ut midler til bl.a. bokprosjekter, seminarer, festivaler, dokumentarfilmer, organisasjoner på ytringsfrihetsfeltet, fotoprojekter, kataloger, teateroppsetninger og utstillinger. I tillegg har det i 2017 vært fire spesialutlysninger som til sammen utgjør ca. 12 % av søknadsmassen og 19 % av årets bevilgede midler:

Utlysningene Kvalitetsjournalistikk i en ny tid, Den gode kritikken og Norsk journalistikk

I 2015 startet prosjektet Kvalitetsjournalistikk i en ny tid opp. Her har Fritt Ord årlig lyst ut inntil 10 millioner kroner til journalistikkprosjekter i Norge. I august 2017 ble ordningen avløst av prosjektet Norsk journalistikk, der stiftelsen i fire år bevilger inntil 25 millioner kroner årlig til journalistikkprosjekter – en samlet satsing på 100 millioner kroner. I perioden januar–august kom det inn 95 søknader i kvalitetsjournalistikkordningen, og 55 prosjekter ble i alt tildelt kr 4,5 mill. Fritt Ord mottok 162 søknader til ordningen Norsk journalistikk i perioden september–desember. Her ble det delt ut 9 millioner kroner fordelt på 91 prosjekter. Parallelt med kvalitetsjournalistikkprosjektet løper stipendordningen «Den gode kritikken», med ti årlige stipender à 200 000 kroner til norske kritikere. Denne ordningen er til sammen på seks millioner kroner over tre år (medio 2015–medio 2018). I 2017 kom det inn 45 søknader i denne utlysningen. Totalt ble det delt ut kr 15,5 mill. i disse tre utlysningene.

Utlysning av midler til norske folkebibliotek

Våren 2017 lyste Fritt Ord for tiende gang ut midler til tiltak i norske folkebibliotek. Temaet denne gangen var «Norsk kanon», og det ble lyst ut tilskudd à kr 50 000. Det kom inn 69 søknader, og det ble besluttet å tildele midler til 37 søkere. Til sammen ble det delt ut ca. 1,9 millioner kroner, fordelt på biblioteker over hele landet.

Økonomi

Fritt Ord har samarbeidet med en uavhengig rådgiver, Formuesforvaltning, om utvikling av strategi og løpende evaluering av porteføljen og om valg av forvaltere og investeringsprodukter. Kapitalforvaltningen ble utført gjennom investeringer i aktivklasser som renter, norske og utenlandske aksjer, private equity-fond og eiendom.

Selskapet er egenkapitalfinansiert og har ikke vesentlig gjeld utover de bevilgninger som er gitt til realisering av formålet. Endringen i kontantstrømmen består dermed i å forklare endringen i stiftelsens investeringsportefølje fra 2016 – dette har mindre interesse. Midlene til den økonomiske støtten for realisering av formålet kommer fra avkastningen av stiftelsens kapital, som for 2017 var på MNOK 316,8 mot MNOK 159,5 for 2016.

Det ble bevilget kr 91,9 mill. til vedtektsbestemte formål. Bevilgningene har gått opp med kr 16 mill. fra 2016 til 2017. Det skyldes en bevisst prioritering i bevilgningene for å kompensere for midlertidig lavere avkastning på stiftelsens investeringer som følge av markedskonjunkturer. De samlede kostnadene for aktiviteter som oppfyller formålet utgjorde kr 36,5 mill., og forvaltningskostnadene for investeringsaktiviteter utgjorde kr 3,6 mill. Total formålskapital utgjør ved årets slutt 3,2 mrd. kroner.

Fritt Ord kjøpte sommeren 2017 eiendommen Wergelandsveien 29, der Litteraturhuset i Oslo holder til. Selger var Entra AS. Investeringen er formålsrettet.

Fritt Ord har oppnådd følgende resultat for sine aktivklasser:

STIFTELSEN FRITT ORD

Aktivaklasse	Fordeling	Avkastning Portefølje	Avkastning Ref.indeks
Pengemarked/bank	10,7 %	1,2 %	0,5 %
Obligasjoner Norge	19,9 %	3,9 %	1,4 %
Obligasjoner utland	8,9 %	6,2 %	3,0 %
Aksjer Norge/Norden	9,7 %	18,6 %	17,0 %
Aksjer utland	18,3 %	21,9 %	19,8 %
Hedgefond	7,5 %	19,7 %	5,8 %
Private Equity	14,1 %	16,7 %	16,7 %
Eiendom	10,9 %	10,3 %	4,5 %
Totalt portefølje	100,0 %	11,9 %	

Tabellen viser at i 2017 har stiftelsen hatt overskudd i alle aktivaklasser. Stiftelsens formålskapital per 31. desember 2017 utgjorde 3 166 millioner kroner mot 2 982 millioner kroner i 2016. Fritt Ord har utarbeidet en strategi for langsiktig kapitalforvaltning med krav til etikk i de investeringer som stiftelsens forvaltere foretar på Fritt Ords vegne. Stiftelsen tilstreber utøvelse av samfunnsansvar i alle ledd av sin virksomhet.

Realavkastning

Overskuddet fra årets investeringsaktiviteter var på 316,8 millioner kroner. I forhold til stiftelsens formålskapital per 01.01. gir dette en avkastning på 11,1 % (2016: 5,5 %). Justert for inflasjon (1,9 %) gir dette en realavkastning på 9,2 % for 2017 (2016: 2 %).

Redegjørelse for årsregnskapet

Det fremlagte årsregnskapet gir et rettviseende bilde av stiftelsens eiendeler, gjeld og finansielle stilling ved årsskiftet, samt av resultat og utvikling av stiftelsens virksomhet gjennom året. Det knytter seg ingen vesentlige usikkerheter til årsregnskapet, og det er heller ingen ekstraordinære forhold som har påvirket regnskapet. Det har ikke inntruffet vesentlige hendelser etter balansedagen. Styret er av den oppfatning at forutsetningen for fortsatt drift er til stede, og årsregnskapet for 2017 er satt opp etter denne forutsetningen.

Finansiell risiko

Stiftelsen benytter seg av ulike finansielle instrumenter i forbindelse med styringen av finansiell risiko. Styret skal påse at stiftelsens midler forvaltes i tråd med stiftelsens formål, samt at virksomheten utføres i samsvar med stiftelsens vedtekter og de til enhver tid gjeldende regler. Styret vedtar årlig finansstrategien for det kommende kalenderåret, og denne følges opp i det daglige av en investeringskomité nedsatt av styret. Strategien omfatter langsiktig investeringsprofil, rammer for allokering av aktiva, risiko og etiske retningslinjer. En ekstern forvalter utarbeider månedlig rapporter som viser avkastning, allokering og transaksjoner. Styret behandler rapportene løpende gjennom året.

Fritt Ords finansielle risiko er moderat, og kan i hovedsak dekomponeres til henholdsvis markedsrisiko, kredittrisiko og likviditetsrisiko. Risiko klassifiseres som høy, moderat eller minimal. Forholdet er nærmere omtalt under note 10 i regnskapet.

Økonomiske fremtidsutsikter

Fritt Ord har et mål om en langsiktig realavkastning på 4,5 %. Fritt Ords forventninger til fremtidig avkastning er beregnet ut fra dette forhold. Utdeling til vedtektsfestede formål skal med utgangspunkt i styrets vedtak utgjøre i snitt ca. 3 % av stiftelsens formålskapital per 01.01. Stiftelsens prognose om budsjettert avkastning for året er imidlertid avhengig av utviklingen i finansmarkedet. Avkastningen er beregnet ut fra forutsetningen om at 2018 blir

et normalår, men styret presiserer at det normalt er betydelig usikkerhet knyttet til vurderinger av fremtidige forhold.

Årets aktivitetsoverskudd

Det samlede aktivitetsoverskuddet på kr 184,8 mill. foreslås overført til annen formålskapital.

Styre og administrasjon

Styret

Professor Grete Brochmann er styreleder i Stiftelsen Fritt Ord. Øvrige styremedlemmer er adm. direktør Christian Bjelland, direktør og professor Guri Hjeltnes, fagdirektør Anine Kierulf, forfatter og journalist Frank Rossavik, forfatter og utenriksreporter Sigrun Slapgard og generalsekretær Bård Vegar Solhjell.

I løpet av året ble det avholdt 8 styremøter og ett planleggingsseminar. I tillegg foretok styret en studiereise til USA i oktober. Fritt Ord tilstreber jevn fordeling mellom kjønnene; det var i 2017 4 kvinner og 3 menn i styret. Det er likestilling i stiftelsen med tanke på både ansettelse, lønnsbetingelser og arbeidsoppgaver. Av selskapets 11 ansatte er 7 kvinner og 4 menn. Likestillingen er etter styrets mening godt ivaretatt, og det iverksettes derfor ikke ytterligere tiltak på området.

Forretningsførsel og administrasjon

Knut Olav Åmås er administrerende direktør og Bente Roalsvig nestleder/prosjektdirektør. Ingvild Bjerkholt, Oskar Kvasnes, Elin Bech Lutnæs og Hanne Vorland er seniorrådgivere. Anne-Lise Sognnes er rådgiver og kokk i 80 % stilling for Sameiet Uranienborgveien 2. Tonje Olsrud er rådgiver og Kjersti Bjørkmo administrasjonsmedarbeider i 50 % stilling. Joakim Lie er prosjektleder for Fritt Ords ungdomskonkurrans og Karsten Korbøl koordinator for HIFOs prosjektkonkurrans i historie (20 % stilling). Herkules Forvaltning AS har vært Fritt Ords regnskapsfører, mens PwC Norge er stiftelsens revisor.

Styret anser arbeidsmiljøet i stiftelsen som tilfredsstillende, og har ikke iverksatt spesielle arbeidsmiljøtiltak. Det har ikke vært skader, ulykker eller påfallende sykefravær. Fraværet er tilnærmet uendret fra foregående år.

Stiftelsen arbeider aktivt for å forhindre diskriminering som følge av nedsatt funksjonsevne, etnisitet, nasjonal opprinnelse, legning, religion eller livssyn. Aktivitetene omfatter blant annet rekruttering, lønns- og arbeidsvilkår, forfremmelse, utviklingsmuligheter og beskyttelse mot trakassering. Fritt Ords virksomhet forurenser ikke det ytre miljø.

STIFTELSEN FRITT ORD

Oslo, 31. desember 2017/13. juni 2018

Grete Brochmann
Styrets leder

Bård Vegar Solhjell
Nestleder

Christian Bjelland
Styremedlem

Guri Hjeltnes
Styremedlem

Anine Kierulf
Styremedlem

Frank Rossavik
Styremedlem

Sigrun Slapgard
Styremedlem

Knut Olav Åmås
Adm. direktør